

Βίκτωρ Π. Τσιλώνης

Δικηγόρος, LL.M (Nottingham), ΔΝ (ΑΠΘ), Διδάσκων στο Δημοκρίτειο
Πανεπιστήμιο Θράκης / Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος,
Εγγεγραμμένος στον Κατάλογο Συνηγόρων του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου

Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- Προϋποθέσεις άσκησης της δικαιοδοσίας
- Το έγκλημα της γενοκτονίας
- Τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας
- Τα εγκλήματα πολέμου
- Το έγκλημα της επίθεσης
- Το ζήτημα των ασυλιών
- Οι παραπομπές του Συμβουλίου Ασφαλείας
- Η αρχή της συμπληρωματικότητας

Πρόλογος:

Νέστωρ Κουράκης, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

2017

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η Πολιτική και η Ιστορία ως «εξωνομικοί» παράγοντες ερμηνείας των νομικών διατάξεων

Αντικείμενο της παρούσας μονογραφίας είναι, όπως προκύπτει και από τον τίτλο της, οι προϋποθέσεις άσκησης της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Στο Καταστατικό του Δικαστηρίου αυτού, η εν λόγω δικαιοδοσία έχει ως προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, τη διάπραξη διεθνών εγκλημάτων, όπως είναι ιδίως τα εγκλήματα πολέμου, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και τα εγκλήματα της γενοκτονίας. Είναι, δε, πρόδηλο, ότι ο τρόπος ερμηνείας αυτών των πολυσήμαντων όρων, όπως και άλλων παρεμφερών εννοιών που επίσης εμπεριέχονται στο Καταστατικό αυτό (π.χ. «σύρραξη», «επίθεση», «ασυλίες»), αποτελεί βασικό κριτήριο ως προς το εάν το Δικαστήριο θα παρέμβει τελικά ή όχι σε μία διένεξη ή άλλη διεθνή εμπλοκή. Ωστόσο, κατά την ερμηνεία τέτοιων γενικών εννοιών, εύλογο είναι να υπεισέρχονται και εκτιμήσεις «εξωνομικού» χαρακτήρα, κυρίως, δε, η εξυπηρέτηση συμφερόντων προς όφελος μεγάλων γεωστρατηγικών δυνάμεων. Επομένως, η αναζήτηση του αληθούς νοήματος που προσδίδεται στις έννοιες αυτές επί συγκεκριμένων υποθέσεων δεν μπορεί να γίνεται μόνο με καθαρά δογματικές νομικές προσεγγίσεις, αλλά συνεφέλκει και μιαν ευρύτερη προσέγγιση, με έμφαση στους πολιτικούς και ιστορικούς εκείνους παράγοντες που επιδρούν αποφασιστικά στη λήψη των αποφάσεων του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Διαφορετικά, η ερμηνεία των εννοιών αυτών θα είναι ελλιπής και θα αφήνει εκτός έρευνας τους βαθύτερους λόγους, για τους οποίους επιλέγεται η μία ερμηνευτική προσέγγιση αντί της άλλης.

Ακριβώς αυτή η ευρύτερη ερμηνευτική προσέγγιση, η «ολιστική» προσέγγιση όπως την ονομάζει ο συγγραφέας της παρούσας μονογραφίας, συνιστά κατά τη γνώμη μου το μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα αυτής της μονογραφίας σε σχέση με άλλες αντίστοιχης θεματικής. Βέβαια, είναι πρόδηλο ότι η «ολιστική» προσέγγιση περιορίζει κάπως την εμβέλεια μιας καθαρά δογματικής νομικής προσέγγισης. Όμως, από την άλλη πλευρά το Διεθνές Δίκαιο και οι σχέσεις μεταξύ κρατών έχουν ήδη από την εποχή του Θουκυδίδη και του Διαλόγου Αθηναίων και Μηλίων μιαν έντονη διάσταση σχέσεων εξουσίας, όπου κατά κανόνα επικρατεί ο ισχυρότερος. Και τούτο δεν μπορεί βέβαια να μη ληφθεί υπόψη στην ερμηνεία των νομικών ρυθμίσεων του Διεθνούς Δικαίου, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν οι αντιλήψεις περί «δικαίου του ισχυροτέρου» έρχονται σε ευθεία αντίθεση με βασικές αρχές των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

Σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, θα μπορούσε κανείς να μιλήσει εδώ για μιαν αντιπαράθεση ανάμεσα από τη μία πλευρά στον νομικό θετικισμό, που χαρακτηρίζεται συνήθως από φορμαλισμό και στενή προσκόλληση στους ισχύοντες νομικούς κανόνες χάρη της ασφάλειας του δικαίου (π.χ. Hans Kelsen), και από την άλλη πλευρά του φυ-

σικού δικαίου, του ιδεαλισμού και της επιείκειας, εν τέλει, δε, του «ορθού δικαίου» και του «πνεύματος του νόμου» (πρβλ. Ματθαίου 23, 23-24), ως ασφαλιστικών δι- κλίδων για την κατοχύρωση της ουσιαστικής Δικαιοσύνης και των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (π.χ. Rudolf Stammeler).

Η αντιπαράθεση αυτή κινείται, σε τελευταία ανάλυση, ανάμεσα στο δίπολο *de lege lata* και *de lege ferenda*. Δηλαδή αφενός σ' αυτό που νομικά έχει θεοπισθεί να ισχύει, σ' αυτό που ακριβώς ορίζεται από μια νομική διάταξη για ένα συγκεκριμέ- νο ζήτημα σε μια δεδομένη χρονική στιγμή σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολο- γία (*de lege lata*) και αφετέρου στο τι θα έπρεπε να ισχύει με βάση την ορθότερη νομικά ερμηνεία, τη βούληση του νομοθέτη, την τελλολογική, εν τέλει τη δέουσα και βέλτιστη ερμηνεία που λαμβάνει επαρκώς υπόψη της όχι απλώς το γράμμα του νόμου αλλά και «εξωνομικά» στοιχεία όπως οι εξελίξεις και αλλαγές σε μια κοινω- νία, τα συναλλακτικά ήθη, τα χρηστά ήθη, οι πολιτικοί συσχετισμοί, η συμπεριφο- ρά του «μέσου» ανθρώπου κ.ά. (*de lege ferenda*).

Είναι λοιπόν η πρώτη φορά στην ευάριθμη ελληνική βιβλιογραφία για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο που μια μελέτη, όπως η ανά χείρας, επιχειρεί να εξετάσει το εύ- ρος και βάθος των ανακυπτόντων θεμάτων γύρω από τις προϋποθέσεις άσκησης της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (άρ. 12 ΚΡΔΠΔ), τη φύση των διεθνών εγκλημάτων στις διάφορες κατηγορίες τους (εγκλήματα πολέμου, εγκλή- ματα κατά της ανθρωπότητας, γενοκτονία, έγκλημα της επίθεσης), τις ασυλίες και την αρχή της συμπληρωματικότητας, λαμβάνοντας με ουσιαστικό τρόπο υπόψη της και συναξιολογώντας τον «πανταχού παρόντα» παράγοντα της διεθνούς πολιτικής, τα σύγχρονα ιστορικά δεδομένα αλλά και στοιχεία που συχνά παραγνωρίζονται ή αγνοούνται, όπως η ανάλυση εσωτερικών εγκυκλίων της εισαγγελίας του ΔΠΔ.

Αναμφίβολα, η ανωτέρω συναξιολόγηση προσφέρει μια πλήρη - πανοραμική οπτική γωνία των υπό εξέταση νομικών θεμάτων που όχι μόνο οδηγεί σε καινοτόμες προτά- σεις (όπως νέα κριτήρια για τον ορισμό της έννοιας του διεθνούς εγκλήματος), αλ- λά και συμβάλλει καίρια στην τεκμηριωμένη διαμόρφωση συμπερασμάτων που συ- χνά έρχονται σε αντίθεση προς τις κρατούσες θέσεις της θεωρίας και νομολογίας. Τέλος, η χρησιμότητα αυτής της ανάλυσης αναδεικνύεται ιδιαίτερα στα τμήματα της εργασίας σχετικά με την Παλαιστήνη και την έννοια του κράτους στο διεθνές ποινικό δίκαιο, στις ασυλίες και στην αρχή της συμπληρωματικότητας. Μάλιστα, η θεσμοθέ- τηση της αρχής της συμπληρωματικότητας για πρώτη φορά στο διεθνές ποινικό δί- καιο το 1998 κατά το Συνέδριο της Ρώμης απετέλεσε τον κινητήριο μοχλό για την ολοκλήρωση των διαδικασιών σύστασης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

Υπό το φως αυτών των δεδομένων, η εργασία του κ. Βίκτωρα Τσιλώνη, ενός πολλά υποσχόμενου νέου επιστήμονα, καλύπτει πράγματι ένα σημαντικό κενό της ελληνικής νομικής βιβλιογραφίας και ανοίγει νέους δρόμους στον χώρο του Διεθνούς Δικαίου.

Νέστωρ Κουράκης,

Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών